

Granskning av folkhögskolor

Rapport
Region Dalarna

KPMG AB

2022-12-05

Antal sidor 21

Region Dalarna
Granskning av folkhögskolor

2022-12-05

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	7
2.3	Metod	7
3	Resultat av granskningen	8
3.1	Styrning och ledning	8
3.2	Framtida osäkerheter och risker	13
3.3	Fastighetsförvaltning	18

1 Sammanfattning

KPMG har av Region Dalarnas revisorer fått i uppdrag att granska styrning, ledning och uppföljning av regionens folkhögskolor. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Syftet med granskningen är att ge regionernas revisorer underlag för att kunna bedöma dels om kultur- och bildningsnämndens styrning, ledning och uppföljning av regionens folkhögskolor är ändamålsenlig, dels om regionen vidtagit tillräckliga åtgärder för att reducera framtida risker i verksamheten.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att Kultur- och bildningsnämndens styrning och ledning av verksamheten vid folkhögskolorna delvis är ändamålsenlig. Nämnden är mån om att inte detaljstyra folkhögskolorna utan att hålla vad de kallar för armlängds avstånd. Vi ser att detta riskerar att leda till att insynen i folkhögskolorna brister. Vi bedömer att förvaltningen och nämnden bör föra en dialog om vilken rapportering från folkhögskolornas verksamhet som är relevant och av vikt för att nämnden tydligare ska kunna styra och följa upp verksamheterna och fullfölja sitt uppdrag som styrelse för folkhögskolorna. Vidare ser vi att ansvarsfördelningen mellan nämnd, förvaltning och rektorer inte är tydlig, och att delegeringsbestämmelserna är för kortfattade gällande detta.

Vår bedömning utifrån granskningens syfte är vidare att regionen inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att reducera framtida risker i verksamheten. Riskanalyser finns framtagna för verksamheterna, vilka inkluderar flera perspektiv på framtida osäkerheter. Där finns identifierade utmaningar i att hitta relevanta åtgärder för att minimera riskerna, främst på grund begränsade ekonomiska och personella resurser. Konkreta planer för hur intäkter ska kunna ökas finns dock inte framtagna, även om det sker analyser kring möjliga intäktskällor på de olika skolorna.

Det finns en samstämmighet kring att underhåll och investeringar för de tre folkhögskolorna är eftersatt och att ekonomiska resurser saknas för att göra erforderliga insatser för att säkerställa att kapitalförstöring inte sker. Ansvarsfördelningen gällande löpande underhåll och investeringar behöver förtydligas. Vi ser det positivt att ett visst arbete för att kartlägga folkhögskolornas mer långsiktiga behov av fastighetsutveckling har gjorts. En tydlig politisk viljeriktning gällande folkhögskolornas framtid och därmed vilka resurser som krävs behöver beslutas om för att erforderliga satsningar ska kunna göras.

Vi bedömer att den strategiska samverkan mellan skolorna samt mellan skolorna och nämnden bör stärkas när det gäller att arbeta med kursutveckling, kostnadseffektivisering, samordningsvinster och möjliga intäktsökningar.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi Kultur- och bildningsnämnden att:

- begära att regionfullmäktige i reglementet för Kultur- och bildningsnämnden anger att nämnden, utifrån förordning (2015:218) om statsbidrag till

folkbildningen, utgör styrelse för folkhögskolorna som regionen är huvudman för.

- uppdatera delegeringsbestämmelserna så att rektors respektive huvudmans ansvar för folkhögskolorna framgår, och så att eventuella hänvisningar till lagar och förordningar är aktuella.
- mer aktivt delta i arbetet med att ta fram och följa upp risk- och väsentlighetsanalysen samt uppmärksammar regionstyrelsen på de mest väsentliga risker som nämnden identifierat.
- kartlägga och ta fram en plan för möjliga intäktsområden för de olika skolorna.
- tar fram en riktlinje för under vilka förutsättningar verksamheten får bedriva och marknadsföra kommersiell verksamhet i konkurrens med andra aktörer.
- utveckla kommunikationen med Regionfastigheter avseende ansvarsfördelningen av löpande underhåll, reparationer samt investeringar och reinvesteringar i folkhögskolornas fastigheter.
- i samband med budgetberedningen tydliggöra konsekvenserna av bristande underhåll i fastigheterna för regionstyrelsen och regionfullmäktige.
- ta initiativ till en plan för ett beslut om politisk viljeriktning gällande folkhögskolornas framtid.

2 Bakgrund

Folkhögskolorna tar, enligt folkbildningsrådet, ett stort ansvar för att höja utbildningsnivån och utjämna utbildningsklyftor i samhället. Totalt finns i landet ca 155 folkhögskolor varav flertalet, 113 stycken, drivs av idéburna organisationer medan resterande skolor drivs av regioner. I Dalarna finns totalt sju folkhögskolor varav tre drivs av Region Dalarna, nämligen Fornby folkhögskola i Borlänge, Mora folkhögskola och Malungs folkhögskola. Ansvarig nämnd för folkhögskolorna är Kultur- och bildningsnämnden.

Kostnaderna för de folkhögskolor som drivs i egen regi uppgick år 2021 till ca 90 miljoner kronor varav drygt hälften finansierats via statsbidrag. En mindre del finansierades via internaterättningar samt vissa hyres- och försäljningsintäkter e t c. Resterande del, drygt 32 miljoner kr täcktes via regionens budget. Av statsbidraget utgör merparten statsbidrag från Folkbildningsrådet för genomförda "deltagarveckor".

Folkhögskolorna har, fram till pandemins utbrott år 2020, redovisat en ökad trend av ekonomiska underskott i verksamheten. Underskotten har dock minskat under åren 2020 och 2021.

Folkhögskolorna har själva aktivt arbetat med att, genom olika åtgärder, begränsa underskotten. Skolorna uppger dock, i en framtidsstudie från år 2021, att man dels är starkt beroende av elevtillströmningen, dels begränsas i möjligheten att utveckla verksamheten på grund av lokalernas beskaffenhet. Dessa uppges vara i behov av omfattande underhåll och investeringar.

Revisorernas bedömning, utifrån bl.a. den aktuella framtidsstudien, är att verksamheten vid folkhögskolorna för närvarande kringgärdas av osäkerheter som bidrar till att skapa risk för t ex ekonomisk skada för regionen.

Kultur och bildning inom Region Dalarna har tagit fram rapporten *Folkhögskolornas uppdrag och roll för lärande och utveckling*. Rapporten syftar till att ge en överblick över ekonomin samt visa skolornas syn på deras egen situation. Vidare syftar rapporten till att fungera som ett diskussionsunderlag gällande folkhögskolornas fortsatta framtid.

Landstingsfullmäktige beslutade att en genomlysning av länets folkhögskolor skulle ske under 2015. Rapporten skulle visa hur deras nuläge såg ut med fokus på uppdrag, verksamhet, deltagare, fysisk miljö, samverkan med andra aktörer, folkhögskolornas roll i den regionala utvecklingen samt bilden av folkhögskolorna. Författarna kom fram till att folkhögskolan var en viktig aktör i samtiden med stor möjlighet att bidra i den regionala utvecklingen. De ansåg också att en förbättrad kommunikation och ökad samverkan med folkhögskolan som resurs och aktör borde tas tillvara på bättre sätt.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att ge regionernas revisorer underlag för att kunna bedöma dels om kultur- och bildningsnämndens styrning, ledning och uppföljning av regionens

folkhögskolor är ändamålsenlig, dels om regionen vidtagit tillräckliga åtgärder för att reducera framtida risker i verksamheten.

Revisionsfrågor

Revisionsfrågor identifierade av regionens revisorer:

- Är kultur- och bildningsnämndens styrning och ledning av verksamheten vid folkhögskolorna ändamålsenligt och effektivt?
- Är skolornas uppdrag tydligt definierade genom t ex relevanta styrdokument?
- Bedrivs verksamheten, i förekommande fall, i överensstämmelse med fastställda styrdokument?
- Är ansvarsfördelningen mellan nämnd, förvaltningschef och rektor tydligt reglerad?
- Bedrivs verksamhet där regionens folkhögskolor konkurrerar inbördes om elever?
- Har nämnden till fullo utnyttjat möjligheten att utforma folkhögskolornas kursutbud för att erhålla maximala statsbidrag?
- Anpassas kursutbud och marknadsförs utbudet på ett sätt som säkerställer maximalt antal sökande till erbjudna kurser?
- Är nämndens uppföljning och utvärdering av verksamheten ändamålsenlig?
- Har åtgärder som kan bidra till att reducera framtida osäkerhet/risker i verksamheten vidtagits eller planeras sådana åtgärder?
- Vilka åtgärder har, i förekommande fall, vidtagits och är dessa ändamålsenliga?
- Har regionen i tillräcklig utsträckning beaktat förutsättningarna för att i ökad utsträckning nyttja folkhögskolorna för intern konferensverksamhet och utbildning?
- Finns en ändamålsenlig samverkan med externa aktörer som kan ha betydelse för folkhögskolornas verksamhet?
- Har nämnden bedrivit eller planerar nämnden att bedriva verksamhet vid folkhögskolorna som kan strida mot 3 kap. 27 § konkurrenslagen?
- Är fastighetsunderhåll och investeringar i fastigheterna eftersatt på ett sådant sätt att verksamheternas utvecklingsmöjlighet begränsas eller fastigheterna framtida möjlighet att nyttjas på ett ändamålsenligt sätt äventyras?

- Om så är fallet har nämnden aktualiserat underhålls- och investeringsbehovet hos regionfullmäktige?

KPMGs tillägsfrågor för att fördjupa regionens revisionsfrågor:

- Finns framtagna riskanalyser för verksamheterna och inkluderar dessa i så fall ett perspektiv kring framtida osäkerheter?
- Finns framtagna planer för hur framtida intäkter ska ökas på de olika folkhögskolorna? Görs analys av förenligheten med konkurrenslagen?
- Sker en ändamålsenlig och strategisk samverkan mellan folkhögskolorna i regionen när det gäller att utveckla verksamheterna och öka kostnadseffektiviteten?
- Sker en ändamålsenlig uppföljning av nämndens arbetsmiljöansvar för både personal och elever vid folkhögskolorna?
- Finns en tydlig ansvarsfördelning rörande lokalförsörjning och långsiktigt fastighetsunderhåll rörande folkhögskolorna?
- Säkerställer nämnden att det upprättas regelbundna underhålls- och investeringsplaner för folkhögskolorna?

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- Kommunallagen (2017:725): Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten (6 kap 6 §)
- Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen
- Tillämpbara interna regelverk och policys.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av interna styrdokument så som reglemente, delegationsbestämmelser, verksamhetsplaner och policys; förvaltningens riskanalyser, verksamhetsrapporteringar till nämnd och Folkbildningsrådet; relevanta nämndbeslut; samt hyresavtal och fastighetsutvecklingsplaner.
- Intervjuer har genomförts med representanter från de olika folkhögskolorna, kultur- och bildningsförvaltningen, Regionfastigheter samt nämndens ordförande.

— Workshop med förvaltningschef, fd förvaltningschef, samordnare, controllers, rektorer, biträdande rektorer och servicechefer.

Rapporten är faktakontrollerad av förvaltningschef, samtliga rektorer, ekonom, fastighetsförvaltare samt nämndens ordförande.

3 Resultat av granskningen

3.1 Styrning och ledning

Region Dalarna är huvudman för tre folkhögskolor: Fornby folkhögskola i Borlänge, Mora folkhögskola och Malungs folkhögskola.

Folkhögskolorna styrs dels av sin huvudman, och ligger organisatoriskt under Kultur- och bildningsnämnden, dels av Folkbildningsrådet, en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen.

3.1.1 Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådet har i uppgift att fördela statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund. Därefter ska myndigheten utvärdera om pengarna använts på avsett sätt. För att folkhögskolorna ska ha rätt till statsbidrag behöver en rad villkor uppfyllas för fyra områden; *organisationen, verksamheten, verksamhetsformer samt behörigheter och studieomdömen*.

Gällande **organisationen** rör det hur folkhögskolan är uppbyggd som organisation inklusive styrning. Folkhögskolan måste ha en ansvarig styrelse och får inte vara vinstdrivande. Varje folkhögskola ska ha en styrelse som ansvarar för att den statsbidragsberättigade folkbildningen överensstämmer med fastställda statsbidragsvillkor.¹ Därtill krävs att folkhögskolan bedriver ett omfattande kvalitetsarbete såsom att ha hållbara och rimliga planer avseende bland annat ekonomi, undervisning, lärare och lokaler. Gällande villkor för **verksamheten** ska exempelvis deltagarna inte behöva betala för något annat än kost, logi, studieresor, försäkring eller material. Det måste även finnas minst en lärare för varje allmän kurs. Det ska också från skolans håll vara tydligt vad som gäller för elever i behov av särskilt stöd. Andra delar som skolan måste tydliggöra är skolans drogpolicy samt vart deltagare som hamnar i konflikt kan vända sig.

Villkor för **verksamhetsformer** hanteras genom att det finns regler för hur omfattande folkhögskolornas kurser ska vara för att kunna erhålla statsbidrag. Folkhögskolorna får statsbidrag främst för sina kurser "allmän kurs" och "särskild kurs". Exempelvis ska

¹ [Statsbidrag till folkhögskolor 2022 villkor och fördelning \(folkbildningsradet.se\)](https://www.folkbildningsradet.se/Statistik/Statsbidrag_till_folkhogskolor_2022_villkor_och_fordelning)

”allmän kurs” ska bedrivas på grundskole- eller gymnasienivå. Slutligen behöver villkor gällande **behörigheter och studieomdömen** uppfyllas. Detta för att säkerställa att folkhögskolorna agerar rättssäkert gentemot deltagarna. Exempel på detta är att deltagare i allmän kurs ska få hjälp med studieplan före kursen och efter avslutad kurs erhålla ett intyg med syfte att möjliggöra vidare studier i andra utbildningsformer.

Utöver dessa fyra områden ska även folkhögskolorna leva upp till grundläggande demokratiska värderingar, arbeta aktivt med mänskliga rättigheter och aktivt arbeta med att nå ut till deltagare som är korttidsutbildade, utrikesfödda eller har en funktionsnedsättning.

Folkhögskolerådet har beslutat att folkhögskolor ska ha vissa styrdokument för att erhålla statsbidrag. Region Dalarnas folkhögskolor har därför tagit fram handlingsplaner inom diskriminering, likabehandling och drogpolicy samt studeranderättslig standard.

3.1.2 Kultur- och bildningsnämnden

Kultur- och bildningsnämndens reglemente (beslutat av RF 2020-08-17) anger att nämnden har det samlade ansvaret för drift och förvaltning av Region Dalarnas skol- och kulturbasenheter. Det framgår även att nämnden ansvarar för hanteringen av interkommunal ersättning vid folkhögskolestudier. Vidare anges att Region Dalarna är huvudman för gymnasieutbildningen vid Musikkonservatoriet Falun och för folkhögskolorna Fornby folkhögskola i Borlänge, Malungs folkhögskola och Mora folkhögskola med respektive filialer.

Region Dalarnas kultur- och bildningsnämnd har fastställda delegeringsbestämmelser. Ett antal punkter rör specifikt folkhögskolorna. Dessa gäller reglering av vilken instans som beslutar om disciplinära åtgärder mot studerande vid folkhögskola samt rektorernas rätt att fördela medel ur skolanknutna stipendiefonder. Dokumentet anger vidare att rektors och huvudmans ansvar för folkhögskolorna framgår av folkhögskoleförordningen (1977:551). Det bör noteras att denna förordning upphävdes 1991. Förvaltningschefen håller enligt uppgift på att se över nuvarande delegeringsbestämmelser för hela förvaltningen och har som mål att nya bestämmelser ska beslutas under våren 2023.

Regionfullmäktige har antagit en kultur- och bildningsplan för 2019–2022, vilken har som syfte att skapa en helhet för nämndens verksamheter. Nämnden får via denna en övergripande insyn i vad folkhögskolorna gör och avser att göra framåt. Upplevelsen hos dem vi intervjuat är att folkhögskolornas verksamheter berörs mer än tidigare i kultur- och bildningsplanen.

Nämnden har ett faddersystem för kultur- och bildningsverksamheterna, som innebär att en nämndledamot är tilldelad en verksamhet för tätare kommunikation och bättre insyn i verksamheten. Att vara fadder betyder att ledamoten har en förstärkt kontakt med den tilldelade verksamheten och att denne två gånger om året kan göra besök. Vissa representanter för folkhögskolorna har uppfattat att faddern ska vara behjälplig

vid arbetet med vederbörande skolas riskanalys, detta ingår dock inte i den beskrivning av faddersystemet som finns framtagen. Under intervju framkommer att samarbetet med nämndens utsedda faddrar varierar. Vidare framkommer att det skulle kunna ske mer informationsutbyte, exempelvis borde nämnden få mer information gällande utökning av kurser vilket har ekonomisk påverkan på folkhögskolan. Information om skolornas verksamhet till nämnden sker idag främst genom kommunikation mellan förvaltningschef och ordförande.

Enligt förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, utgör nämnden styrelse för folkhögskolorna som regionen är huvudman för. Att nämnden har denna roll finns dock inte uttryckt i något styrdokument hos Region Dalarna. Nämnden upplever att det fungerar bra att utgöra både nämnd och styrelse för folkhögskolorna. Verksamhetsrepresentanterna önskar dock att det vore tydligare när nämnden har på sig vilken hatt och efterfrågar att eventuellt ha separata punkter på dagordningen som behandlar styrelsearbetet.

Relationen mellan folkbildningsrådet och nämnden bedöms av de intervjuade vara problematisk då nämnden inte kontaktas när folkbildningsrådet kontaktat folkhögskolorna och lämnat viktig information. Rektorerne upplever inte att det är helt tydligt om denna information alltid ska vidareförmedlas av dem till nämnden. Detta exempel belyser att det inte är tydligt vilka frågor rektorerne förväntas lyfta med nämnden och på vilken nivå nämnden styr.

Representanter för folkhögskolorna uppger att det finns stödfunktioner i organisationen på plats rörande operativa frågor, personer som går att kontakta vid frågor. Som exempel nämns HR-avdelningen. De anger vidare att det är en så pass stor organisation att det är svårt att själv hitta rätt information och styrdokument via intranät och system, och att det i stället upplevs lättare att fråga en kollega i förvaltningen.

Ansvarsfördelning mellan nämnd, förvaltning och rektorer

Samtliga tre rektorer samt förvaltningschef är nytillträdde under det senaste året, vilket medfört en känsla av nystart inom ledningsgruppen. Det innebär också att flera av cheferna fortfarande håller på att sätta sig in i verksamheterna och organisationen. Rektorerne anger att de anser att det är tydligt vad skolornas uppdrag är och vilken verksamhet som ska bedrivas, även om det inte är tydligt i vilka styrdokument detta framgår.

Det upplevs vara osäkert hur ansvarsfördelningen ser ut för folkhögskolornas verksamhet inom organisationen. Det framkommer att det finns en otydlighet gällande vilka beslut som är delegerade till verksamhetschefnivå. Delegationsordningen uppges inte vara heltäckande och därmed blir det otydligt bland annat vad som förväntas återrapporeras till nämnden. Verksamhetsrepresentanterna upplever att det finns en bristande informationsdelning mellan verksamheterna och nämnden. Nämndens ordförande å sin sida upplever att kommunikationen fungerar väl och att nämnden får information om folkhögskolorna via förvaltningschefen.

Förvaltningschefen har inför varje nämndsammanträde en beredning med nämndens presidium, där de tar upp vilka frågor som ska behandlas på sammanträdet. Nämndens ordförande upplever att detta fungerar bra och att nämnden genom detta får insyn i verksamheterna. Ordförande anger att nämnden får information om arbetsmiljöfrågor i betydelsen att den dels får rapporter om sjukfrånvaro och personalstatistik, men den får även information om problem med enskilda kursdeltagare som till exempel behöver avskiljas från skolan.

Det uppges att det finns en "princip om armlängds avstånd" mellan nämnden och folkhögskolorna, vilket innebär att verksamheterna får utvecklas fritt inom ramen för målområdena. Det upplevs tydligt att det är folkhögskolorna själva som styr över sitt kursutbud, dock framkommer att det är otydligt om nämnden är insatt i det och hur det styrs. Vidare framkommer även att det är osäkert hur underlag och information som lämnas från folkhögskolorna omhändertas av nämnd. Exempelvis saknar rektorerna återkoppling på den väsentlighets- och riskanalys som de skickar till nämnden.

Under intervjuer framkommer att det finns önskemål om en större viljeyttring från nämnden med tydliga och rimliga förväntningar på folkhögskolorna. Därtill önskas en tydlig plan för folkhögskolorna framåt, exempelvis investeringsplan, vilket tros kunna öka motivationen hos personalen.

Nämndens ordförande menar att nämnden under de senaste två mandatperioden återkommande har försökt föra en diskussion med den centrala politiska ledningen i Regionen om folkhögskolornas utmaningar. Ordförande upplever dock att det i dagsläget är svårt att driva utvecklingsfrågor som rör folkhögskolorna då den politiska viljeriktningen rörande folkhögskolorna inte är tydlig. Nämndens ordförande upplever att den politiska ledningen för regionen, i form av regionstyrelsen, bättre behöver förstå vikten av att regionen driver folkhögskolorna och att det måste finnas en politisk enighet kring detta, för att ledningen ska kunna säkra folkhögskolornas framtid och därmed göra satsningar på deras verksamhet och ekonomi.

Uppföljning och utvärdering av verksamheten

Folkhögskolorna lämnar tre gånger per år verksamhetsrapporter och årligen riskanalyser till nämnden. Riskanalyserna tas i något fall fram i samarbete med utsedd fadder. Detta är dock enligt nämnden inte något som ingår i fadderns uppdrag.

De verksamhetsrapporter som lämnas till nämnden utgår från förvaltningens mål inom regionplanens framtagna målområden, samt vissa nyckeltal och ekonomiskt utfall. Företrädare för förvaltningen anser att det finns behov av utrymme för mer uppföljning av folkhögskolorna innefattande bland annat vad som är på gång, hur det ser ut med statsbidrag samt kurser över lag. Intervjupersonerna uppger att det finns en informell punkt på nämndernas möten där faddrarna får rapportera vad de hört från respektive folkhögskola. Rektorerna känner dock inte till vad som tas upp där. Nämndens ordförande upplever att de rapporter som lämnas från verksamheterna är omfattande och ger god insyn samt att nämnden följer upp eventuella större avvikelser i verksamheterna.

Folkhögskolorna tar även fram och skickar in en årlig verksamhetsberättelse till folkbildningsrådet som anmäls till nämnden som beslutsärende. Dock är uppfattningen att nämnden inte gör något med inskickad rapport och verksamheterna väldigt sällan får återkoppling på inskickade rapporteringar av olika slag. Folkbildningsrådet däremot ger återkoppling och styrning och förvaltningen ser att det är viktigt att denna tydligare synkroniseras med styrningen från nämnden.

Representanter för folkhögskolorna upplever att det saknas systematik i planerings- och uppföljningsarbetet och detta är något som det arbetas med på ledningsnivå i förvaltningen. Rektorerne upplever att det kommer flertalet krav på uppföljning och kontroll uppifrån i organisationen och att de inte alltid upplevs som verktyg för stöd och hjälp till verksamheterna att utvecklas. Det upplevs att centralt framtagna mallar för exempelvis verksamhetsrapportering inte alltid är ett effektivt verktyg för att beskriva folkhögskolornas verksamheter och att det saknas tydliga förklaringar till vad som ska rapporteras in och varför. Vidare anser representanter från folkhögskolorna att det systematiska kvalitetsarbetet skulle kunna vara mer synkroniserat inom förvaltningen och därmed kunna användas mer som en integrerad del av verksamheterna.

3.1.3 Bedömning

Vår uppfattning är att nuvarande ledningsgrupp för folkhögskolorna fungerar bra och har ett gott samarbete kring att exempelvis ta fram policys samt att diskutera kursutbud och systematiska styrningsfrågor.

Nämnden är mån om att inte detaljstyra folkhögskolorna utan att hålla vad som benämns armlängds avstånd. Vi anser att detta riskerar att leda till att insynen i folkhögskolorna brister. Rektorerne upplever att det finns en brist på återkoppling av den rapportering som de gör till nämnden. Vi bedömer att förvaltningen och nämnden bör föra en dialog om vilken rapportering från folkhögskolornas verksamhet som är relevant och av vikt för att nämnden ska kunna styra och följa upp verksamheterna, samt på vilken nivå denna styrning ska ske. Utifrån nämndens ansvar för den ekonomiska styrningen av verksamheterna, bör den efterfråga en systematisk planering och rapportering från folkhögskolorna rörande kursutbud, antal deltagarveckor och statsbidrag.

Vi bedömer att nämnden bör föra en dialog internt samt med förvaltningen kring vad ansvaret som styrelse för folkhögskolorna innebär för deras styrning och behov av insyn i verksamheterna. Nämnden bör även föra en dialog med Folkbildningsrådet kring vad styrelserollen innebär för representationen gentemot Folkbildningsrådet.

Det faddersystem som har införts är ett bra initiativ, men implementeras olika på de olika skolorna. Nämnden bör klargöra förväntningarna på fadderskapet samt förtydliga för verksamheterna hur faddrarna återkopplar sitt uppdrag till nämnden.

Vi **rekommenderar** nämnden att begära att regionfullmäktige i reglementet för Kultur- och bildningsnämnden anger att nämnden, utifrån förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, utgör styrelse för folkhögskolorna som regionen är huvudman för.

Vi ser att främst verksamhetsrepresentanterna upplever att ansvarsfördelningen mellan nämnd, förvaltning och rektorer inte är tydlig och delegeringsbestämmelserna är väldigt kortfattade gällande detta. Vi **rekommenderar** nämnden att uppdatera delegeringsbestämmelserna så att rektors respektive huvudmans ansvar för folkhögskolorna framgår och så att eventuella hänvisningar till lagar och förordningar är aktuella.

3.2 Framtida osäkerheter och risker

Kultur- och bildningsförvaltningen tog 2021 fram studien "Regionens folkhögskolor – nutid och framtid" med syfte att ge en överblick över ekonomin, synliggöra skolornas syn på sin situation och med ambitionen att den skulle kunna fungera som ett diskussionsunderlag avseende folkhögskolornas fortsatta framtid. Studien belyser bland annat att det finns stora osäkerheter när det gäller folkhögskolornas framtida ekonomiska situation och att bli beroende av externa intäkter för att kunna finansiera verksamheten samt en oro över det eftersatta underhållet av lokaler.

Våra intervjupersoner anger att studien inte har resulterat i konkreta diskussioner om folkhögskolornas framtida osäkerheter eller konkreta åtgärdsplaner, och det framkommer önskemål om mer systematik kring uppföljningen av framtida osäkerheter och risker. Diskussioner pågår dock inom ledningsgruppen i förvaltningen och årliga riskanalyser genomförs för respektive skola.

Rektorerna på respektive folkhögskola träffas regelbundet för att diskutera områden som går att samarbeta kring. Upplevelsen är att ambitionen att samverka är en strategisk fråga inom förvaltningen och att viljan att dra åt samma håll är stor. I Dalarnas bildningsförbund (regionalt samarbetsorgan för studieförbund och folkhögskolor) förs även diskussioner om framtidsfrågor både för regionens folkhögskolor och för de rörelsedrivna folkhögskolorna.

Riskanalys genomförs årligen av folkhögskolornas verksamheter utifrån ett centralt framtaget format. I ett led att säkerställa en robust verksamhet är risksystemet en del i internkontrollarbetet. De risker som värderas högst läggs in i nämndens internkontrollplan. Det uppges under intervju att folkhögskolornas risker idag inte lyfts in i regionstyrelsens internkontrollplan utan samlas i förvaltningen vilket leder till att de riskerar att tappa dignitet. Här uppges det vidare att det är viktigt att nämnden som styrelse tar ansvar och följer upp riskerna. Förvaltningen upplever även att nämndens medvetenhet kring riskerna för folkhögskolorna förbättrats och att de numer erhåller information om många olika risker. Det uttrycks dock tveksamheter kring huruvida internkontrollplanen är ett levande styrningsverktyg för nämnden.

Önskemål finns gällande att de risker som identifierats måste följas och lyftas upp tydligare. Analysen kan sedan användas som ett verktyg för att avgöra vad som kan hanteras på rektors-, verksamhets- eller förvaltningsnivå alternativt behöver lyftas upp till politiken.

En risk som lyfts i samtliga tre skolors riskanalyser är bristande fastighetsunderhåll och -investeringar där uteblivna ekonomiska prioriteringar riskerar att omöjliggöra en hållbar och funktionell verksamhet. En annan risk som värderas högt, som avser framtida osäkerheter, är att Arbetsförmedlingen inte anvisar de utlovade platserna till SMF (Studiemotiverande folkhögskolekurs), vilket påverkar skolans ekonomi negativt. Vidare lyfts kompetensflykt på grund av förhållandevis låga lärarlöner, att kostnader ökar mer än intäkter och att en ansträngd ekonomi ger dåliga utvecklingsmöjligheter som högt värderade risker.

Konjunkturer och läget på arbetsmarknaden påverkar folkhögskolorna i stor omfattning vilket leder till att det är svårt att få till en långsiktig strategi och planering. Rektorerna menar att det därför är viktigt att i riskanalyserna vara tydliga och utföra dessa i dialog med personalen. Ofta krävs det snabba omställningar under året på grund av yttre faktorer. Rektorernas uppfattning att styrelse och förvaltningsledning inte tillräckligt snabbt fångar upp detta. Nämnden har cirka sex sammanträden per år och rektorerna anser att nämnden borde vara mer effektiv och ses oftare för att kunna fatta beslut.

3.2.1 Utformning av kursutbud och marknadsföring

Folkhögskolornas kursutbud tas fram av skolorna själva och enligt de intervjuade pågår ett ständigt arbete kring hur kurser ska utformas för att attrahera deltagare. Det upplevs dock inte finnas intresse från nämndens sida att mer djupgående diskutera hur kursutbudet förhåller sig till möjligheten att maximera erhållet statsbidrag. Med anledning av nämndens budgetansvar lyfts det från rektorerna att det finns en avsaknad av engagemang från nämnden att utveckla utbildningarna. Exempel som lyfts är att möjligheterna för att bedriva SFI-kurser är stort på folkhögskolorna men här behövs det hjälp från politiken att driva fram. Förvaltningsledningen upplever att frågan har lyfts till nämnden men att någon vidare dialog inte har skett.

Från Folkbildningsrådet finns krav på antal timmars undervisning som ska ske varje vecka, vilket ger incitament till att kostnadseffektivisera utbildningarna. En effektiviseringsåtgärd som ofta bedöms möjlig vore att ha större kursgrupper. En utmaning är dock att lokalerna i många fall begränsar möjligheten att öka kursgrupperna.

Konkurrens mellan de tre folkhögskolorna uppges kunna undvikas genom de olika profilerna som skolorna har. Det råder olika meningar gällande hur man går till väga när man ska starta en ny kurs. Vissa intervjuade har uppfattningen att det görs i dialog med en annan skola om det nya ämnet redan erbjuds på den andra skolan, andra menar att en sådan samverkan inte finns.

Folkhögskolorna har sina egna grafiska profiler och har jobbat med marknadsföring i den mån de haft möjlighet. I nuläget pågår en behovsanalys av marknadsföring rektorerna emellan. En annan del som diskuterats i ett led att förbättra marknadsföring och antalet sökande till kurserna är att utföra en målgruppsanalys. Någon sådan har i dagsläget inte genomförts.

Som ett led i marknadsföringen deltar representanter, ibland rektorerna, från de olika folkhögskolorna vid olika mässor, frukostmöten för företagare samt andra sammanhang där offentlig och privat verksamhet möts.

Det uttrycks önskemål om att få nämndens stöd i att kunna få resurser och samordna marknadsföring för de olika folkhögskolorna. I nuläget finns det varken personella eller ekonomiska resurser i tillräcklig utsträckning för att ha möjlighet att följa upp hur annonser och marknadsföringen nått ut och analysera vilken effekt det haft.

3.2.2 Planering av intäkter

Folkhögskolorna är i stor utsträckning beroende av ersättningar från Folkbildningsrådet, vilka baseras på prognostiserat antal deltagarveckor, vilket kan skilja sig åt i utfallet och därmed i den ersättning som till slut erhålls. Det förekommer också att extra satsningar och ersättningar från rådet tillkommer under året. Dessa faktorer gör det svårt för skolorna att exakt planera sin verksamhet och en stor flexibilitet krävs samtidigt som de resurser de har är begränsade för att finansiera den fasta personalstyrkan. Ekonomerna uttrycker att en utmaning i budgetarbetet är att det är svårt att ange hur ett standardår ser ut ekonomiskt för en folkhögskola då förutsättningar så som ersättningar, externa intäkter och regleringar ofta ändras under året och mellan åren.

Hur folkhögskolorna kan öka sina externa intäkter är en levande fråga i förvaltningen, samtidigt som de intervjuade representanterna betonar att det viktigt att folkhögskolorna kan klara sig på statsbidrag och regionala bidrag och inte vara beroende av osäkra, externa intäkter. Folkhögskolornas intäkter varierar mellan skolorna. Externa händelser och event genererar bra inkomster till de folkhögskolor som kan hyra ut lokaler för dessa. Vidare kan vissa skolor även få in inkomst via lunchservering. Enligt regionens mötes- och resepolicy ska möten, utbildningar och konferenser i så stor utsträckning som möjligt äga rum i Region Dalarnas egna lokaler. Förvaltningens uppfattning är att folkhögskolorna inte alltid nyttjas av regionen för dessa typer av arrangemang. Det framkommer även i intervju att skolornas lokaler nyttjas för externa konferenser i stor utsträckning, och inte enbart för regionens konferenser.

Förvaltningschefen menar att skolorna genom att inte marknadsföra möjligheterna till konferens, lunch eller övernattningar, inte konkurrerar på olämpligt sätt, och därmed inte bedriver verksamhet i strid med 3 kap 27§ i konkurrenslagen. Detta ställningstagande finns inte dokumenterat i något internt dokument.

Rektorerna anger att en fördel med externa intäkter är att ökad omsättning kan generera ekonomiska förutsättningar för en personalökning. På så sätt kan en del av den sårbarhet som idag finns genom att skolorna har begränsade resurser för att anpassa kursutbud utifrån förändrade förutsättningar eller att anpassa verksamheten till externa behov undanröjas. Intervjupersoner anger dock att det är svårt att se hur ytterligare nya intäkter skulle vara möjliga. Ett område som beskrivs kunna vara intressant i detta sammanhang att diskutera vidare är samverkansprojekt med exempelvis kommunerna.

I Regionplanen för 2022–2024 ger regionfullmäktige Kultur- och bildningsnämnden i uppdrag att tillsammans med regionala utvecklingsnämnden skapa förutsättningar för att kunna nyttja de regionägda folkhögskolorna för uppdragsutbildning inom bristyrken och språk. Rektorerna anser dock att det skulle kräva att skolorna rustas upp för att kunna erbjuda ändamålsenliga lokaler för sådana utbildningar.

En utmaning när det gäller att attrahera externa intäkter från till exempel konferenser är att lokalerna skulle behöva rustas upp för att bättre motsvara förväntningar från hyresgäster och säkerställa att exempelvis teknisk utrustning och köksfaciliteter finns i tillräcklig omfattning och kvalitet. I mars 2022 hölls rådsdialog, där regionstyrelsen träffade samtliga förvaltningschefer som en del av budgetarbetet 2023-25 och arbetet med regionplanen. Förvaltningen framhöll då att alla tre folkhögskolor lider av bristande fastighetsunderhåll och att medel behöver avsättas för detta för att kunna utveckla konferensverksamheten. Äskandet fick dock inget gehör hos beslutsfattarna.

3.2.3 Samverkan med externa aktörer

De intervjuade verksamhetsrepresentanterna uppfattar inte att uppdraget gällande kontakt med externa aktörer är tydligt. Med förvaltningens nya samordnare för folkbildning uppges det dock nu finnas en mer samlad och stark röst som representerar folkhögskolorna och bättre kontaktytor.

Det fanns tidigare ett arbete med Arbetsförmedlingen som uppges ha fungerat bristfälligt, bland annat då Arbetsförmedlingen inte levererat det antal kursdeltagare som utlovats. Det uppges finnas önskemål om att upprätta starkare band med kommun och Komvux. Vidare uppges det under intervju att upplevelsen är att andra myndigheter, såsom Försäkringskassan och Migrationsverket, saknar kunskap om folkhögskolornas verksamhet trots att de finns med på myndigheternas förteckningar över tänkbara utbildningar för personer inskrivna hos dessa myndigheter.

3.2.4 Strategisk samverkan mellan folkhögskolorna

Samverkan mellan folkhögskolorna uppges fungera bra. Som exempel nämns att ledningsgruppen bland annat diskuterar målstyrning. Under gemensamma fortbildningsdagar som genomförts under året diskuterades ett gemensamt synsätt för hur skolorna ska arbeta i enlighet med de olika målsättningarna. Skolorna har även samarbetat kring att ta fram alkohol- och drogplan samt plan för kränkande

särbehandling som varje folkhögskola ska ha. Som nämnts ovan sker i vissa fall samordning gällande kursutbud.

Det framkommer under intervju att ändamålsenlig och strategisk samverkan mellan folkhögskolorna för att öka kostnadseffektiviteten är ett utvecklingsområde. Ett förslag som framkom var att nämnden bör ge folkhögskolorna i uppdrag att se över hur de, utan att konkurrera ut varandra, kan samarbeta systematiskt med frågor kring hur de maximera intäkter och effektivisera verksamhet och arbetssätt för att påverka kostnader.

3.2.5 Bedömning

Riskanalyser finns framtagna för verksamheterna, vilka inkluderar flera olika perspektiv på framtida osäkerheter. Det finns utmaningar i att hitta relevanta åtgärder för att minimera riskerna, främst på grund av begränsade ekonomiska och personella resurser. Rektorererna är medvetna om riskerna men anser att en tydligare viljeriktning för folkhögskolornas framtid krävs från politiskt håll för att riskerna ska kunna hanteras. Vi **rekommenderar** att nämnden mer aktivt deltar i arbetet med att ta fram och följa upp risk- och väsentlighetsanalysen samt uppmärksammar regionstyrelsen på de mest väsentliga risker som nämnden identifierat.

Vi bedömer att nämnden med fördel kan använda den framtidsstudie som regionen genomfört, som bas för att föra en dialog både med förvaltningen och med regionstyrelsen kring hur regionen strategiskt ska ta sig an de utmaningar folkhögskolorna står inför.

Konkreta planer för hur intäkter ska kunna ökas finns inte framtagna, dock sker analyser kring möjliga intäktskällor på de olika skolorna. Vi **rekommenderar** nämnden att kartlägga och ta fram en plan för möjliga intäktsområden för de olika skolorna. Analysen bör tydligt ange vilka resurser och åtgärder som krävs av olika instanser för att kunna realisera intäkterna. I detta arbete bör även säkerställas att Regionens beslut om att utnyttja folkhögskolorna för interna konferenser och uppdragsutbildningar efterlevs.

Förvaltningschef menar att då skolorna inte marknadsför möjligheterna till konferens, lunch eller övernattningar, så bedriver de inte verksamhet i strid med 3 kap 27§ i konkurrenslagen. Vi har inte utöver förvaltningschefens uttalande tagit del av något revisionsbevis för om de marknadsför sig eller inte, och kan därmed inte uttala oss om huruvida detta stämmer. Vi **rekommenderar** att nämnden, utifrån reglementets begränsningar, tar fram en riktlinje för under vilka förutsättningar verksamheten får bedriva och marknadsföra kommersiell verksamhet i konkurrens med andra aktörer. Riktlinjen bör utformas i enlighet med eventuella regionövergripande styrdokument inom området.

Gällande den marknadsföring som sker av folkhögskolornas kursutbud bedömer vi att ett visst arbete pågår, men att det bör finnas vinster med att samordna och modernisera marknadsföringen för att möta potentiella målgrupper mer effektivt.

Vi bedömer att den strategiska samverkan mellan skolorna samt mellan skolorna och nämnden kan stärkas när det gäller att arbeta med kursutveckling, kostnadseffektivisering, samordningsvinster och möjliga intäktsökningar.

3.3 Fastighetsförvaltning

3.3.1 Ansvarsfördelning

De tre folkhögskolorna har hyresavtal med Regionfastigheter. Malung har avtal med kallhyra, det vill säga att verksamheten själv sköter alla delar gällande underhåll. Fornby och Mora folkhögskolor har sedan några år tillbaka ändrat från avtal med kallhyra till varmhyra. Deras hyresavtal med Regionfastigheter inkluderar en gränsdragningslista gällande ansvar för löpande underhåll av fastigheterna. Det är med andra ord relativt nytt för Regionfastigheter att ha ett visst ansvar för det löpande underhållet av folkhögskolorna.

Regionfastigheter initierar och genomför investeringar och reinvesteringar. Vid behov stäms av med berörd verksamhet vad som ska prioriteras. Regionfastigheter har löpande dialog med rektor och vaktmästare på skolorna.

Förvaltningen tar fram verksamhetsbeskrivningar för lokalförändringar när den ser större investeringsbehov. Dessa diskuteras mellan ledningsgrupp och Regionfastigheter och Regionfastigheter tar fram ett lösningsförslag inklusive eventuell konsekvens för hyresnivån. Det beskrivs i intervjuer finnas en otydlighet och en oro för hur underhåll och investeringar påverkar hyran för skolorna.

Under intervjuer framkommer samstämmigt att investeringar och fastighetsunderhåll är eftersatt. Verksamhetsrepresentanterna upplever, trots de gränsdragningslistor som finns i hyresavtalen, att det är otydligt var ansvaret för fastigheterna ligger och vilka investeringar skolorna själva ska äska medel för i investeringsprocessen.

Ytterligare en utmaning är att folkhögskolorna upplever att det är väldigt svårt för dem att rymma kostnader för underhåll i deras budgetar. Investeringar i drift och underhåll uppges prioriteras ner då det inte finns budget till det och skolorna anser att de tvingas välja mellan att investera i fastigheter eller i utbildning. De upplever att de behöver vara kreativa för att skapa utrymme för underhåll genom att dra ner på andra kostnader eller hitta andra intäkter. Verksamhetsrepresentanterna upplever att underhåll av folkhögskolorna är lågt prioriterat av regionen.

3.3.2 Underhålls- och investeringsplaner

Regionfastigheter håller på att ta fram *fastighetsutvecklingsplaner* för de tre folkhögskolorna. Dessa tas fram för att ge underlag för ställningstaganden rörande framtiden för de olika fastigheterna och hur fastigheterna ska kunna möta berörda

verksamhetens behov. Med planerna vill Regionen säkerställa att den satsar på underhåll av rätt delar av fastighetsbeståndet.

I fastighetsutvecklingsplanen för Fornby folkhögskola framgår bland annat att en av de tre internatbyggnaderna har ett omfattande renoveringsbehov och att skolan har önskemål om att förbättra tillgänglighetsanpassningen av huvudbyggnaden.

I utkastet till fastighetsutvecklingsplan för Malungs folkhögskola framgår bland annat att fastigheternas skötsel och underhåll i stort fått stå tillbaka. Tekniska installationer har endast åtgärdats med punktinsatser vid behov och de långsiktiga planerna har varit bristfälliga. I ett framtidsperspektiv finns behov av bland annat renovering och upprustning för att öka tillgängligheten.

En fastighetsutvecklingsplan för Mora folkhögskola hölls på att ta fram vid tidpunkten för denna granskning. Vi har inte tagit del av något utkast för denna.

Det framgår även i folkhögskolornas egna riskanalyser att mångårigt eftersatt underhåll innebär att fastigheter tappar i funktion och attraktivitet och att uteblivna ekonomiska prioriteringar riskerar att omöjliggöra en hållbar och funktionell verksamhet. Verksamheterna menar även att det kan leda till hälsoproblem, olämpliga undervisningslokaler, begränsad uthyrning och stängning. För att kunna attrahera fler studenter till folkhögskolorna krävs att skolorna är relevanta med ändamålsenliga lokaler. Här anser flera intervjuade att det finns ett stort investeringsbehov.

Enligt Regionfastigheter upprättas *underhållsplaner* som tas fram genom att den årliga budgeten för fastighetsunderhåll fördelas mellan regionens samtliga fastigheter. Fördelningen sker med ungefär samma kostnad per kvadratmeter för samtliga fastigheter, och är alltså inte baserat på ett bedömt behov. Regionfastigheter betonar att för folkhögskolorna har man de senaste åren haft ett utfall för underhåll på eller markant över budget, vilket indikerar att satsningar på underhåll i skolorna sker.

Skolorna kan framföra önskemål om vad som ska ingå i underhållsplanerna, men det är Regionfastigheter som planerar in aktiviteter och åtgärder i underhållsplanerna utifrån det budgetutrymme som finns per skola.

Regionfastigheter upplever att dialogen med folkhögskolorna och förvaltningen fungerar väl. De intervjuade anser dock att det behövs politiskt beslut om hur man ser på framtiden för folkhögskolornas verksamhet och deras fastigheter som möjliggör investeringar och underhåll i tillräcklig omfattning. Om allt som framgår i fastighetsutvecklingsplanerna skulle genomföras gör Regionfastigheter en grov bedömning att det skulle innebära en markant ökad hyra för skolorna.

I intervjuer framhålls att Regionen totalt sett har många fastigheter med underhålls- och investeringsbehov, varför det är viktigt att lyfta upp arbetet med folkhögskolorna och dess viktiga betydelse till politiken. Förvaltningen och rektorerna ser att ett konkret underlag bör tas fram, för att nämnden ska kunna driva frågan vidare uppåt i organisationen. Nämnden å sin sida betonar att det är en utmaning att driva utvecklingsfrågor rörande folkhögskolorna så länge den politiska ledningen inte är enig

om hur man ska se på skolornas framtid. Det blir särskilt utmanande när nämnden inte har beslutsmandat att tillföra ekonomiska medel till skolorna utanför befintlig ram, vilket innebär att även mindre investeringar måste lyftas uppåt i organisationen.

3.3.3 Bedömning

Det finns en samstämmighet kring att underhåll och investeringar för de tre folkhögskolorna är eftersatt och att ekonomiska resurser saknas för att göra erforderliga insatser för att säkerställa att kapitalförstöring inte sker.

För de två folkhögskolor som har avtal med varmhyra finns en gränsdragningslista i hyresavtalet som specificerar fördelningen av drifts- och underhållsansvaret mellan hyresgästen och Regionfastigheter. Trots detta upplevs det finnas en otydlighet avseende ansvarsfördelningen för underhåll och investeringar. Det förefaller som att ansvarsfördelningen i och med de nya hyresavtalen behöver förtydligas för båda parter och det behöver finnas ett samförstånd kring vilka underhållsinsatser som leder till hyresförändringar. Vi **rekommenderar** nämnden att utveckla kommunikationen med Regionfastigheter avseende ansvarsfördelningen av löpande underhåll, reparationer samt investeringar och reinvesteringar i folkhögskolornas fastigheter.

Vi ser det som positivt att ett visst arbete för att kartlägga folkhögskolornas mer långsiktiga behov av fastighetsutveckling har gjorts i och med att fastighetsutvecklingsplaner håller på att tas fram för samtliga skolor. Det framgår att ytterligare resurser krävs för investeringar i lokalerna för att hantera framtida osäkerheter kring att kunna attrahera fler studenter och verksamhet som kan generera externa intäkter som konferenser uppdragsutbildningar och dylikt. En tydlig politisk viljeriktning gällande folkhögskolornas framtid och därmed vilka resurser som krävs, upplevs saknas. Vi **rekommenderar** nämnden att i samband med budgetberedningen tydliggöra konsekvenserna av bristande underhåll i fastigheterna för regionstyrelsen och regionfullmäktige. Vidare **rekommenderar** vi nämnden att ta initiativ till en plan för ett beslut om politisk viljeriktning gällande folkhögskolornas framtid.

Datum som ovan

KPMG AB

Helena Hansson
Kommunal revisor

Vilhelm Rundquist
Certifierad kommunal revisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.